

Innst. S. nr. 262

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:88 (2002-2003)

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Marit Arnstad om at det innføres rekrutteringskvoter for ungdom i fiskerinæringen

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Intensjonen med et forslag om å innføre rekrutteringskvoter er å gi de som ønsker å jobbe som fiskere en mulighet til å gå inn i fiskerinæringen, uten at dette skal gå på bekostning av lønnsomheten hos de øvrige aktørene i næringen.

Kravet for å få tildelt rekrutteringskvote må være fagbrev innen fiskerifag eller annen relevant kompetanse og en øvre aldersgrense på 25 år. En rekrutteringskvote bør ha en begrenset gyldighetsperiode, for eksempel begrenset oppad til maksimalt ti år.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen innføre rekrutteringskvoter, for ungdom i fiskerinæringen, med en begrenset gyldighetsperiode. Ordningen med rekrutteringskvoter bør basere seg på et kvotefond som bygges opp av deler av de kvotene som inndras til staten."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Grethe Fossli, Aud Gaundal og Rita Tveiten, fra Høyre, Silja Ekeland Bjørkly, Ivar Kristiansen og Michael Momyr, fra Fremskrittspartiet, fung. leder Øystein Hedstrøm og Lodve Solholm, fra Sosialistisk Venstreparti, Åsa Elvik og Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide og Olaf Gjedrem, og fra Senter-

partiet, Odd Roger Enoksen, viser til Dokument nr. 8:88 (2002-2003) om at det innføres rekrutteringskvoter for ungdom i fiskerinæringen. Denne saken behandles parallelt med St.meld. nr. 20 (2002-2003) strukturtiltak i kystfiskeflåten. Det som er allment for begge disse sakene er at det må bo folk på kysten for at det store verdipotensialet som ligger der skal kunne utløses både i dag og i fremtiden. Dagens ungdom er framtidens arbeidskraft, og det er viktig at fiskerinæringen profilerer seg på en positiv måte slik at dette er noe ungdom ønsker å satse på.

Gjennom bedret økonomi og økt evne til fornying av flåten vil denne stå sterkere og samtidig kunne opprettholde sin posisjon. Det er også viktig å fokusere på ressursfordelingsspørsmålet når det gjelder fiskeriforvaltningen. Det vil i seg selv sikre en stabil og langsiktig ressursfordeling mellom fartøygruppene. Råstoffet må ivaretas og arbeidet for å bedre kvaliteten må stadig forbedres. Dette arbeidet vil på sikt gi større lønnsomhet for driften av fartøy. Komiteen mener at en sterk, fremtidsrettet flåte som ivaretar disse formål, er av uvurderlig betydning for om ungdom har lyst til å satse på næringen.

Komiteen ser at det er flere problemstillinger som reiser seg i forhold til ungdom i dagens fiskerinæring. Næringen er preget av overkapasitet, og det har lenge vært tverrpolitisk enighet om at fangstkapasiteten må tilpasses tilgjengelig ressursgrunnlag for å oppnå en bærekraftig utvikling. Dette betyr at ved knappe kvoter og utilstrekkelig inntjening går utfordringene bl.a. på hvordan antall båter kan reduseres. Dette medfører at debatten rundt hvordan vi samtidig skal dele ut nye kvoter til yngre eiere som vil inn i fiskeryrket bærer preg av andre argumenter. Komiteen ønsker å presisere at en logisk rekkefølge ved å redusere antall driftsenheter og dermed bedre driftsgrunnlaget og inntjeningsevnen til gjenværende fartøy nettopp vil være at grunnlaget for å få ungdom inn i næringen øker.

Komiteen ser samtidig at det kan være ulike oppfatninger i begrepet rekruttering. Er rekruttering at

man starter med egen tråler og konsesjon eller er det snakk om sjark med kvote. Forskjellen er stor i forhold til kapitalkostnadene. Det er også mulig å spørre seg om begrepet rekruttering er å betrakte som mannskap på et fiskefartøy. Komiteen ser at definisjonen på å rekruttere ungdom er av betydning for problemstillingen, og heller til at det i rekruttering ikke trenger innebære egen tråler og egen konsesjon.

Komiteen ser at for kystsamfunnene har ungdommen en viktig rolle. Det er viktig å bevare og videreføre en livsstil og en kultur som er karakteristisk for kystsamfunnene. Mange har drevet med fiske i kombinasjon med andre næringer. De er ikke heltidsfiskere, men driver dette i tillegg til annen virksomhet. En videreføring av denne tradisjonen er viktig. Komiteen ser at dette er et verdivalg den enkelte må ta, og det er viktig at det ikke legges hindringer i veien for å kunne holde på disse tradisjonene. Samtidig ser komiteen at for at ungdom skal satse på å leve etter gamle tradisjoner, må enkelte forhold legges til rette for det slik at ungdom selv ønsker dette.

Komiteen ser det som viktig at i forhold til satsing på ungdommen er det helt vesentlig at det konstruktive arbeidet som pågår i forhold til skoleverket og høyere utdanningsinstitusjoner videreføres.

Når det gjelder det konkrete Dokument nr. 8:88 (2002-2003)-forslaget, er komiteen av den oppfatning at dette er et positivt tiltak. Et tiltak som må ses i en større fiskerisammenheng. Komiteen ser det som en klar målsetting å kunne få opp andelen av ungdom som søker til næringen. Dette har stor betydning for næringen på sikt.

Komiteen mener at rekrutteringskvoter for ungdom reiser flere omfattende problemstillinger og ber derfor Regjeringen utrede konsekvensene av en eventuell rekrutteringsordning for ungdom hvor følgende forhold vektlegges:

1. vurdering av effekten av tidligere rekrutteringsordninger,
2. konsekvensene i forhold til eksisterende deltaker- og reguleringsbestemmelser,
3. vurdering av hensiktsmessigheten av tidsavgrensning, og tidsavgrensningens eventuelle lengde,
4. vurdering av hensiktsmessigheten av øvre aldersgrense på 25 år,

og komme tilbake til Stortinget med dette på egnet måte.

Komiteen viser ellers til brev av 3. juni 2003 (vedlagt) fra Fiskeridepartementet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument nr. 8:88 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentant Marit Arnstad om at det innføres rekrutteringskvoter for ungdom i fiskerinæringen - vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 11. juni 2003

Øystein Hedstrøm
fung. leder

Rigmor Andersen Eide
ordfører

Vedlegg

Brev fra Fiskeridepartementet v/statsråden til næringskomiteen, datert 3. juni 2003

Dokument 8:88 (2002-2003) - Privat forslag fra stortingsrepresentant Marit Arnstad

Jeg viser brev av 28. mai 2003 fra næringskomiteen angående Dokument 8:88 (2002-2003). Næringskomiteen ber om Fiskeridepartementets vurdering av forslaget innen tirsdag 3. juni klokken 0900.

I Dokument 8:88 (2002-2003), privat forslag frem satt av stortingsrepresentant Marit Arnstad foreslås det at (sitat): "*Stortinget ber Regjeringen innføre rekrutteringskvoter, for ungdom i fiskerinæringen, med en begrenset gyldighetsperiode. Ordningen med rekrutteringskvoter bør basere seg på et kvotefond som bygges opp av deler av de kvotene som inndras til staten.*"

Bakgrunnen for forslaget er at det etter Arnstads vurdering er vanskelig for nye aktører, og særlig ungdom, å få innpass i fiskerinæringen. Intensjonen med forslaget om å innføre rekrutteringskvoter er å gi de som ønsker å jobbe som fiskere en mulighet til å gå inn i fiskerinæringen, uten at dette går ut over de øvrige aktørene i næringen.

Den foreslåtte ordningen baseres på et kvotefond som bygges opp av de kvotene som hvert år inndras til staten ved at personer går over til andre yrker, pensjonerer seg, eller at kvoter faller bort på grunn av passivitet.

For å unngå at det legges ytterligere press på det øvrige kvotesystemet, anføres det at en rekrutteringsordning må være tidsavgrenset for de ungdommene som tildeles kvoter, og at disse må skaffe deler av inntekten sin fra fisket i gruppe II. 10 års gyldighet antydes.

Kravet for å få rekrutteringskvote er foreslått til å være fagbrev eller annen relevant kompetanse og en øvre aldersgrense på 25 år.

Fiskeridepartementets merknader

Før 1990, da torskefisket ble lukket, kunne den som måtte ønske det etablere seg med eget fartøy i kystflåten. Norge har i løpet av den siste 20-års perioden forpliktet seg, både gjennom internasjonale avtaler og gjennom den nasjonale fiskeripolitikken, til å sørge for at våre fiskebestander blir ansvarlig forvaltet. Fiskeridepartementet regulerer derfor både utøvelsen av og deltakelsen i de ulike fiskerier for å oppnå dette.

Etter at det ble innført deltakerreguleringer i fisket er det ikke lenger fri etablering i det deltakerregulerte fisket (gruppe I). Antall adganger til å drive fiske er definert gjennom ulike deltakerkriterier. Skal nye deltakere kunne gå inn i fisket går dette således ut over de som allerede er gitt adgang til å delta. Terskelen for etablering kan derfor oppleves som høy, men etableringshindrene er begrunnet i hensynet til en ansvarlig forvaltning av våre fiskeressurser. Fisket i den åpne gruppen (gruppe II) er imidlertid ikke deltakerregulert. Her vi således også ungdom under 25 år kunne delta.

Å iverksette ordninger og legge til rette for å få ungdommen inn i fiskeryrket er en god tanke, og et mål ikke bare for stortingsrepresentant Arnstad, men også for den sittende Regjering. Når det gjelder hvordan man best når målet kan det imidlertid være en viss meningsforskjell.

Det er ikke slik som man kan få inntrykk av at den eneste veien inn i fiskerinæringen er via eget fartøy med kvote. Tvert i mot mener Fiskeridepartementet at det kan være meget lærerikt for ungdommen å få være mannskap om bord på fartøy sammen med erfarne fiskere før man eventuelt går til det skritt å anskaffe seg eget fartøy.

Etter Fiskeridepartementets vurdering er spørsmålet: Hvordan sikrer man best at det faktisk finnes arbeid som mannskap om bord for fiskefartøy for disse ungdommene? Det gjør man sannsynligvis best ved å skape et godt kvotefond, og slik sørge for god lønnsomhet for de som gis adgang til å delta.

Når det gjelder forslaget om at rekrutteringskvotene ikke skal gå på bekostning av de øvrige aktørene i næringen, og forslagene om at det bør bygges opp et kvotefond av de kvotene som hvert år inndras ved at personer går over til andre yrker, pensjonerer seg, eller at kvoter faller bort på grunn av passivitet, har Fiskeridepartementet følgende merknad:

Det er i 2003 svært få kvoter som faller bort som følge av at personer går over til andre yrker eller pensjonerer seg. Personer som eier et fartøy med adgang til å delta i et eller flere fiskerier sørger gjerne for å selge fartøyet før de skifter arbeide eller pensjonerer seg.

Når det gjelder bortfall pga. passivitet, minner vi om at det aktivitetskravet vi gjennom en årrekke hadde i de deltakerregulerte fiskeriene i kystflåten i all hovedsak er fjernet fra reguleringene. Etter at disse gjennom en årrekke hadde fylt sin funksjon, erfarte vi at kravet til aktivitet medførte et kunstig høyt aktivitetsnivå i deler av flåten, utelukkende for å sikre deltakeradgang kommende år. Dette var en utvikling som ikke var ønsket, og pr. i dag har vi altså kun i meget begrenset utstrekning noe aktivitetskrav i kystflåten.

Fiskerne er profesjonelle næringsutøvere og er oppmerksomme på verdien av å adgang til å delta i fisket. Det må derfor antas at et kvotefond som skal bygges opp av de kvotene som hvert år inndras til staten ved at personer går over til andre yrker, pensjonerer seg, eller at kvoter faller bort på grunn av passivitet, slik Arnstad foreslår, vil bli stående tomt.

Uansett, så vil det å slippe nye aktører inn i fisket gå ut over de øvrige deltakerne i fisket ettersom den norske kvoten til fordeling ikke blir påvirket av antall deltakende fartøy. Kvoten er gitt, og skal fordeles mellom deltakende fartøy. Øker antall deltakere blir det mindre fisk til hvert enkelt fartøy.

Følgelig må man ta kvoter fra fiskere som allerede er i næringen for å eventuelt gi rekrutteringskvoter til ungdom, eventuelt innføre ordninger som til en viss

grad svekker/forsinker effekten av eventuelle strukturordninger.

I årene fra torskefisket nord for 62°N ble adgangsbe- grenset i 1990 og frem til 1997 hadde man en ordning med rekrutteringskvoter i torskefisket. Basert på behandlingen av enkeltsaker utover 1990-tallet, var det en klar oppfatning at fartøy som fikk tildelt adgang til å delta gjennom rekrutteringsordning ofte ble solgt relativt kort tid etter at deltakeradgangen var tildelt. Rekrutteringsordningen ble imidlertid avviklet uten at det ble gjennomført noen samlet vurdering av omfanget av slik omsetning. En stikkprøve et tilfeldig år (1997) i Nordland (som har hatt flest rekrutteringskvo- ter) viser at av 9 fartøyskvoter som ble tildelt var det 2 som aldri ble realisert, 2 som er solgt, mens eierskapet helt eller delvis er i behold på de resterende 5 fartøy- ene.

Arnstads forslag innebærer at kvotene skal ha en begrenset varighet. Den foreslåtte ordningen er således annerledes enn rekrutteringskvotene som ble tildelt på 90-tallet. En eventuell rekrutteringskvote vil i henhold til forslaget gå til en person under 25 år, som følgelig vil måtte si fra seg kvoten(e) senest 10 år etter, når vedkommende maksimalt er 35 år. Det er en erkjennelse at når man er i 35 årsalderen, eller noe yngre, er man i dag gjerne i etableringsfasen. Et nærliggende spørsmål er derfor hvordan man har tenkt seg å organisere fasen med overgang fra rekrutteringskvotefiske til ”ordinært fiske”, slik at denne overgangen er forsvarlig for den som har fått rekrutteringskvote. Hva som skal skje med vedkommende som ”mister” rekrutteringskvoten er et sentralt spørsmål.

Arnstads forslag innebærer videre at det settes en øvre aldersgrense for rekrutteringskvotene på 25 år. Denne aldersgrensen kan synes noe lav. Historisk sett er det bare unntaksvis at personer under 25 år har eta- blert seg i fisket som skipper på egen båt. De fleste har

opparbeidet erfaring som mannskap før de anskaffer eget fartøy.

Deltakerloven stiller visse krav til personer som eier et fiskefartøy. Som hovedregel kan ervervstillatelse bare gis til personer som har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på norsk fartøy i tre av de fem siste årene. Det er gjort unntak fra dette aktivitetskravet for fartøy under 15 meter. Den som skal eie fartøy under 15 meter må likevel få fartøyet innført i merkeregisteret, samt oppfylle kravene til manntallsføring i fiskermanntallet blad A eller blad B, avhengig av hvilket fiske det er snakk om.

Som nevnt tidligere ønsker den sittende Regjering å legge til rette for å få ungdommen inn i fiskeryrket. Jeg finner det imidlertid nødvendig å utrede konsekven- sene av en eventuell rekrutteringskvoteordning før man eventuelt innfører dette. Faktorer som bør være del av en slik utredning er:

1. Vurdering av effekten av tidligere rekrutterings- ordninger
2. Konsekvenser i forhold til eksisterende deltaker- og reguleringsbestemmelser
3. Vurdering av hensiktsmessigheten av tidsavgren- sing, og tidsavgrensningens eventuelle lengde
4. Kvalifiseringskrav for å få en eventuell rekrutte- ringskvote, herunder aktivitetskrav
5. Vurdering av hensiktsmessigheten av øvre alders- grense på 25 år.

Utredning av forslaget om å innføre rekrutteringskvo- ter for ungdom, herunder ovennevnte faktorer, vil kreve et betydelig arbeid. Jeg er innstilt på å foreta en grundig konsekvensvurdering av forslaget om innføring av rekrutteringskvoter for ungdom, men grunnet arbeidets omfang er det ikke mulig for Fiskeridepartementet å utrede og høre dette innen den angitte tidsfristen.